

УДК 37.091.12: 378 (493.8)

КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ З ПИТАНЬ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Пономаренко Н. Г. – кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри іноземних мов МНАУ

В статті розглядаються компетентності фахівця з питань розвитку освіти. Виокремлено ключові, загальні та спеціалізовані компетентності. Наголошено, що підготовка фахівця з питань розвитку освіти повинна бути спрямована на формування саме спеціальних компетенцій, які необхідні для управління питаннями розвитку освіти.

Ключові слова: *компетентність, ключові компетентності, загальні компетентності, спеціальні компетентності, розвиток освіти*

The article examines the competence of a specialist in educational development. Key, general and specialized competencies are identified. It is emphasized that the training of a specialist in educational development should be aimed at forming the specific competencies that are necessary for managing educational development issues.

Keywords: *competence, key competences, general competencies, special competences, educational development*

Висвітлюючи проблему підготовки експертів з освіти, вітчизняні та зарубіжні науковці підкреслюють, що така підготовка повинна базуватися на компетентісному, конструктивістському та андрагогічному підходах.

Реалізація компетентісного підходу пов'язана з феноменом компетенцій, а також з формуванням професійної компетенції експерта в галузі освіти.

Дослідниками виокремлено компетентності фахівця з питань розвитку системи освіти, яка містить три групи компетентностей, а саме ключові, загальні і спеціалізовані компетентності [1, с. 18]

Згідно виокремлених компетентностей ключові компетентності описують здатність здійснювати види діяльності, характерні для керівника. До цих компетентностей відносяться здатність до аналізу, організації та планування в галузі управління розвитком системи освіти; володіння технологіями управління людськими ресурсами; вміння знаходити і приймати організаційні управлінські рішення; здатність керувати в кризових ситуаціях; вміння й готовність формувати команду для вирішення поставлених завдань; вміння розробляти системи стратегічного, поточного та оперативного контролю; володіння принципами і сучасними методами управління операціями в різних сферах діяльності.

Під загальними компетентностями дослідники розуміють базові компетенції та якості особистості, які сприяють ефективній реалізації ключових компетенцій, тобто вміння встановлювати і підтримувати відносини з колегами та підлеглими; особистісні властивості, а саме вміння схоплювати суть справи інтуїтивно і швидко, виділяючи істотні сторони ситуації; схильність до навчання і відкритість новому; вміння виділяти цілі і бачити зв'язки між його частинами; уміння приймати рішення, виходячи з реальних обставин; здатність бути незалежним від соціальних стандартів і від страху оцінки; здатність йти на виправданий ризик і діяти в критичних ситуаціях; здатність брати на себе відповідальність, зберігаючи присутність волі та духу; здатність покладатися на інших людей і делегувати повноваження.

Значна увага при підготовці експертів з освіти приділяється також набуттю спеціалізованих компетентностей. Серед спеціалізованих компетенцій ми можемо назвати володіння сучасними методами діагностики,

аналізу і вирішення проблем у галузі розвитку системи освіти, а також методами прийняття рішень та їх реалізації на практиці; вміння систематизувати і узагальнювати інформацію, готувати пропозиції щодо вдосконалення управління розвитком системи освіти; здатність висувати інноваційні ідеї та нестандартні підходи до їх реалізації, а також здатність до кооперації в рамках міждисциплінарних проектів та роботи в суміжних сферах [1, с. 18].

Окремі науковці наголошують на тому, що підготовка експертів з освіти повинна бути спрямована на формування та розвиток спеціальних компетенцій, що визначаються обсягом тих завдань, які він вирішує залежно від видів діяльності, а саме інформаційно-аналітичної, дослідницької, проектувальної, організаційно- управлінської та педагогічної [2, с. 106].

Зокрема, для здійснення інформаційно-аналітичної діяльності експерту в галузі освіти необхідні вміння збирати інформацію щодо об'єкта експертної діяльності, здійснювати її аналіз та синтез, а також оцінювати ефективність можливих рішень та альтернатив, проектів, результатів діяльності різних об'єктів. При здійсненні дослідницької діяльності експерт повинен мати здібності щодо критичного аналізу проблемної ситуації, розробки рекомендацій та прийняттю оптимальних рішень, адекватних конкретній проблемній ситуації. В проектувальній діяльності експерт повинен бути здатним до цілепокладання, тактичного (ситуативного) і стратегічного проектування процесів розвитку освіти; володіти методологією та методиками розробки проектів, програм спільної діяльності та планів діяльності. Організаційно-управлінська діяльність передбачає вміння експерта керувати проектами на етапі їх планування та підготовки, координувати процес реалізації проекту, мотивувати персонал до участі в інноваційних освітніх процесах. У педагогічній діяльності експерт повинен вміти проектувати та організовувати різні навчальні, розвиваючі та діагностичні заходи, спрямовані на виявлення та усвідомлення актуальних проблем розвитку освіти, а також розробляти проекти можливих змін [3].

Крім того, для експерта з освіти важливими є особисті якості, зокрема, він повинен бути стійким до стресу, відкритим до нового та до інших людей; знаходитися в партнерській позиції; бути толерантним до іншої точки зору, здатним працювати в ситуації невизначеності.

Науковці наголошують також на тому, що експерт повинен знати актуальні питання державної політики в галузі освіти, зміст та цільову спрямованість інноваційних проектів, що реалізуються в сфері своєї професійної діяльності (в дошкільній, загальній середній, професійній або вищій освіті, економіці освіти тощо), а також володіти технологіями самого процесу експертизи, консультування, діагностування проблем розвитку установ освіти, проектної діяльності [4, с. 84].

Саме цим й визначаються підходи щодо вибору напрямів підготовки та розробки спеціальних програм підготовки експертів з освіти [5, с. 94].

С. Кучер пропонує структуру компетентності експерта, яка складається із декількох змістовних компонентів, а саме когнітивного, діяльнісно-поведінкового та мотиваційно-ціннісного [6, с. 52–53]. Розкриємо їх зміст.

Когнітивний компонент експертної компетентності утворюють знання щодо особливостей, переваг та недоліків різних підходів до експертизи, закономірностей, правил та способів її організації та здійснення, в тому числі комунікації з іншими учасниками експертизи.

Діяльнісно-поведінковий компонент експертної компетенції, на думку науковця, ґрунтується на визнанні того, що знання без втілення в конкретних діях, вміннях та навичках залишаються марними. Суб'єкт експертизи повинен не тільки знати, що робити, а й обов'язково мати довід того, як це робити ефективно в різних ситуаціях.

Мотиваційно-ціннісний компонент містить передусім зацікавленість у своїй роботі, а також позитивне відношення до засвоєння нових знань (готовність до навчання) та професійно-особистісному розвитку осіб, з якими суб'єкт експертизи взаємодіє в ході та за результатами своєї роботи.

Отже, можемо зробити висновок, що експерт з освіти повинен володіти ключовими, загальними та спеціалізованими компетенціями, але підготовка експерта повинна бути спрямована на формування саме спеціальних компетенцій, які необхідні для управління питаннями розвитку освіти [7].

Література:

1. Рекомендации по организации, методическому сопровождению и системе оценивания результатов освоения программы обучения специалистов по вопросам развития системы образования [Электронный ресурс] / Министерство образования и науки РФ, Международный институт менеджмента ЛИНК. М., 2011. 37 с. URL: <http://pandiaweb.ru/text/77/391/77173.php> (дата звернення : 23.02.19)
2. Чечель И. Д. Модель профессиональной компетентности специалиста экспертно-консультационной службы. Управление образованием: теория и практика. 2013. №4. С. 101–108.
3. Чечель И. Д. Управленческая проблема как объект анализа эксперта-консультанта по вопросам развития образования. Современные исследования социальных проблем: электронный научный журнал. 2014. № 6. URL: www.sisp.nkras.ru (дата звернення: 25.03.19)
4. Чечель И. Д. Консалтинговые услуги в сфере образования: проблемы формирования кадрового ресурса ведущих консультантов по вопросам развития образования. Управление образованием: теория и практика. М., 2011. №4. С.79–90.
5. Пономаренко Н. Г. Формування основних компетенцій експерта в галузі освіти. «Психологія та педагогіка: сучасні методики та інновації, досвід практичного застосування»: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної наук.-практ. конференції, 23–24 жовтня 2015 р. Львів. С. 93–96.
6. Кучер С. Н. Функциональные особенности подготовки экспертов в системе дополнительного профессионального образования. Научно-

теоретический журнал «Научное обеспечение системы повышения квалификации кадров». 2009. Выпуск 1. С. 45–56.

7. Пономаренко Н. Г. Підготовка експертів з освіти в німецькомовних країнах Європейського Союзу : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2017. 327 с.